

SABIAD

SAĞLIK BİLİMLERİNDE İLERİ ARAŞTIRMALAR DERGİSİ

e-ISSN:2651-4060

JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH IN HEALTH SCIENCES

COVID-19
Özel Sayı / Special Issue

Haziran / June 2020
Cilt / Volume 3
Ek Sayı / Supplement 1

Dergimizin bu sayısı COVID-19 Küresel Salgını sırasında kaybettiğimiz Prof. Dr. Cemil TAŞÇIOĞLU, Prof. Dr. Murat DİLMENER, Prof. Dr. Sedat TELLALOĞLU, Prof. Dr. Seyit Mehmet KAYACAN hocalarımız ve tüm sağlık çalışanlarına ithaf edilmiştir.

This issue of our journal is dedicated to Prof. Cemil TAŞÇIOĞLU MD and Prof. Murat DİLMENER MD, Prof. Dr. Sedat TELLALOĞLU MD, Prof. Seyit Mehmet KAYACAN MD and all healthcare professionals who lost during the COVID-19 Global Outbreak.

SABIAD

SAĞLIK BİLİMLERİNDE İLERİ ARAŞTIRMALAR DERGİSİ
JOURNAL OF ADVANCED RESEARCH IN HEALTH SCIENCES

Haziran/June 2020, Cilt/Volume 3, Ek Sayı/Supplement 1

e-ISSN:2651-4060

Sahibi / Sorumlu Müdür

Ownership / Director

Zeynep Karakaş

İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Director of Istanbul University Institute of Health Sciences

Baş Editör / Editor in Chief

Zeynep Karakaş

Sayı Editörü / Issue Editor

Selda Hançerli Törün

Editör Yardımcıları / Associate Editors

Ümmühan İšoğlu Alkaç

Volkan Arısan

Ayşe Evrim Bayrak

Meryem Sedef Erdal

İlhan İlkılıç

Kıvanç Bektaş Kayhan

Müge Sayitoğlu

Bilimsel Sekreteryası / Scientific Secretariat

Yasin Yılmaz

Aslı Gürbüz

İstatistik Danışmanı / Statistics Editor

Eray Yurtseven

Editöryal Ofis / Editorial Office

Birgül Taştemir

Safiye Özkan Sarılı

Yazışma Adresi / Correspondence Address

İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Bozdoğan Kemerli Cad. No:8 Vezneciler Hamamı Sk.

Vezneciler, Fatih 34126 İSTANBUL

Telefon / Phone: +90 (212) 440 00 00 (11280)

Faks / Fax: +90 (212) 414 30 16

E-mail: sabiad@istanbul.edu.tr

<https://dergipark.org.tr/sabiad>

Yayıncı / Publisher

İstanbul Üniversitesi Yayınevi / Istanbul University Press İstanbul

Üniversitesi Merkez Kampüsü, 34452 Beyazıt,

Fatih / İstanbul, Türkiye

Telefon / Phone: +90 (212) 440 00 00

Editör Kurulu/Editorial Board

Rengin Acaroğlu (İstanbul/Türkiye)

Ahmet Araman (İstanbul/Türkiye)

Gamze Aren (İstanbul/Türkiye)

Ahmet Ataş (İstanbul/Türkiye)

Arzu Funda Bağcıgil (İstanbul/Türkiye)

Alper Baran (İstanbul/Türkiye)

Sevim Buzlu (İstanbul/Türkiye)

Erdal Cevher (İstanbul/Türkiye)

Tülin Çağatay (İstanbul/Türkiye)

Mustafa Demir (İstanbul/Türkiye)

Tamer Demiralp (İstanbul/Türkiye)

Mübeccel Demirkol (İstanbul/Türkiye)

Günnur Deniz (İstanbul/Türkiye)

Birsel Sönmez Uydeş Doğan (İstanbul/Türkiye)

Sait Mesut Doğan (İstanbul/Türkiye)

Bilge Donuk (İstanbul/Türkiye)

Burak Erman (İstanbul/Türkiye)

Melek Nihal Esin (İstanbul/Türkiye)

Hakan Ertin (İstanbul/Türkiye)

Sönmez Fıratlı (İstanbul/Türkiye)

Godoberto Guevara-Rojas (Viyana/ Avusturya)

Ahmet Gül (İstanbul/Türkiye)

Amid Ismail Dean (Philadelphia/ABD)

Christine Hauskeller (Exeter/ İngiltere)

Alev Akdoğan Kaymaz (İstanbul/Türkiye)

Nevin Kanan (İstanbul/Türkiye)

Ahmet Kizir (İstanbul/Türkiye)

Dildar Konukoğlu (İstanbul/Türkiye)

Afife Mat (İstanbul/Türkiye)

Eitan Mijiritsky (İstanbul/Türkiye)

Hans-Martin Sass (Bochum/ Almanya)

Fuat Oduncu (Münih/ Almanya)

Vedat Onar (İstanbul/Türkiye)

İlhan Onaran (İstanbul/Türkiye)

Özen Doğan Onur (İstanbul/Türkiye)

Semra Özdemir (İstanbul/Türkiye)

İlgin Özden (İstanbul/Türkiye)

Emine Akalin Uruşak (İstanbul/Türkiye)

Yağız Üresin (İstanbul/Türkiye)

Erdem Tüzün (İstanbul/Türkiye)

Funda Yalçın (İstanbul/Türkiye)

T. Mesud Yelbuz (Riyad/S. Arabistan)

Onur Geçkili (İstanbul/Türkiye)

Eray Yurtseven (İstanbul/Türkiye)

Eda Yılmaz Alarçin (İstanbul/Türkiye)

Fatemah Bahadori (İstanbul/Türkiye)

Dergide yer alan yazılardan ve aktarılan görüşlerden yazarlar sorumludur.
Papers and the opinions in the Journal are the responsibility of the authors.

Şubat, Haziran ve Ekim aylarında, yılda üç sayı olarak yayınlanan hakemli, açık erişimli ve bilimsel bir dergidir.
This is a scholarly, peer-reviewed, open-access journal published three times a year in February, June and October.

Yayın Türü / Publication Type: Yerel Süreli yayın, yılda üç kez yayınlanır. / *Periodical publication, published three times a year.*

Önsöz

Bir İstanbul Üniversitesi bilimsel yayını olan Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi (SABİAD) editörü olarak dünyanın içinde bulunduğu Koronavirüs pandemisinde temel bilimlerden kliniğe konusunda yetkin kişilerin literatür ve kendi deneyimleri ışığında derledikleri en güncel bilgileri sizinle paylaşmaktan onur duyuyorum. Dergimizin bu özel sayısında yoğun temposu içinde Konuk Editörlüğü yapan İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Enfeksiyon Bilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Selda Hançerli Törün'e teşekkür ederim.

SABİAD- COVID 19 özel sayısında;

COVID-19 epidemiyolojisi, genel özellikleri, tanısı, gerçek zamanlı Polimeraz Zincir Reaksiyonu ile Saptanması ve Tanısında Protein Temelli Yaklaşımlar, COVID-19 kliniği ve çocuk hastalardaki özellikler, koagulopati, Hemofagositik Lenfositosis (HLH) ile ilişkisi ve tedavisi, Onkoloji ve Hemoglobinopati gibi özellikli hastalardaki durumu, Pandemi döneminde dış hekimliği uygulamaları, tartışmalı İbuprofen ve diğer nonsteroid antiinflamatuar kullanımı, immün plazma tedavisi konuları uzmanları tarafından titizlikle kaleme alındı. Bilgiye ulaşımın kolay ancak hangisinin doğru olduğunu anlamının zor olduğu bilgi çağında bunun için titizlikle çalışan yazarlarımıza ve en kısa zamanda değerlendirmelerini yapıp katkı sağlayan konularının uzmanı bilim insanlarımıza içtenlikle teşekkür ediyorum.

Dergimizin COVID-19 özel sayısını bizleri yetiştiren, COVID-19 pandemisi sırasında kaybettiğimiz İstanbul Tıp Fakültesi'nin değerli hocaları Prof. Dr. Cemil Taşçıoğlu ve Prof. Dr. Murat Dilmener, Prof. Dr. Sedat Tellaloğlu ve Prof. Dr. Seyit Mehmet Kayacan şahsında fedakar ve çalışkan Türk ve dünya sağlık çalışanlarına ithaf ediyoruz. Ruhları şad olsun!

Hocalarımızın meşalesini geleceğe taşıyacaklarından emin olduğumuz geleceğin bilim insanlarına sevgi ve saygılarımızla!

Prof. Dr. Zeynep Karakaş

Sağlık Bilimlerinde İleri Araştırmalar Dergisi Editörü

Konuk Editörden

Dünya genelinde yeni tip koronavirüs ile enfekte olduğu doğrulanmış kişilerin sayısının milyonları geçtiği, bu virüsün yol açtığı hastalık olan COVID-19 nedeniyle ölenlerin sayısının 250 bin den fazla olduğu bir noktadayız.

Tüm ezberleri bozan, güçlü devletlerin sağlık sisteminin çöküşüne seyirci olduğumuz bu denli belirsiz ve ürkütücü tablo, sadece dört ay gibi kısa bir sürede gerçekleşti.

Bulaştırıcılığı yüksek olan bu “yeni” enfeksiyon ile mücadele eden sahadaki sağlık çalışanlarında, zaman zaman yoğun endişe ve anksiyeteler gelişse de, tüm bunlar salgınla savaşmalarının önüne geçmemiştir.

Kısa süre içerisinde -kimi zaman iyi analiz edilemeden- kabul gören bilimsel yazılar, yoğun bilgi karmaşasını beraberinde getirmiştir. Bu sayıda amacımız, konusunda uzman ve deneyimli hocalarımızın COVID-19 ile ilgili güncel bilgileri değerlendirerek sizlere sunmaktır. Sahada çalışan tüm sağlık çalışanlarımıza ve bilimin ışığında kılavuzluk yapan tüm hocalarımıza teşekkür ediyorum.

Sayın hocalarım Prof. Dr. Murat Dilmener ve Prof. Dr. Cemil Taşçıoğlu’nu, Prof. Dr. Sedat Tellaloğlu ve Profesör Dr Seyit Mehmet Kayacan ve elbette bu salgında kaybettiğimiz tüm sağlık çalışanlarımızı minnetle anıyorum.

Doç. Dr. Selda Hançerli Törün

İstanbul Tıp Fakültesi, Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları BD.

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

DERLEMELER / REVIEWS

COVID-19 Epidemiyolojisi	S1
<i>Epidemiology of COVID-19</i>	
Halim İşsever, Tuğçe İşsever, Gözde Öztan	
Coronavirus: Genel Özellikler ve Güncel Yaklaşım	S14
<i>Coronavirus: General Features and Current Approach</i>	
Sevim Meşe, Ali Ağaçfidan	
COVID-19 Hastalığına Neden Olan SARS-COV-2 Virüsünün Gerçek Zamanlı Polimeraz Zincir Reaksiyonu ile Belirlenmesi	S24
<i>Detection of SARS-COV-2 Virus Causing COVID-19 Disease by Real-Time Polymerase Chain Reaction</i>	
Sevde Hasanoğlu, Emrah Yücesan	
COVID-19 Tanısında Protein Temelli Yaklaşımlar	S31
<i>Protein-based Approaches for the Diagnosis of COVID-19</i>	
Beyza Göncü	
COVID-19 ve Çocuk	S40
<i>COVID-19 and Child</i>	
Mehpare Sarı Yanartaş, Selda Hançerli Törün	
COVID-19 ve Hemofagositik Lenfohistiositoz	S49
<i>COVID-19 and Hemophagocytic Lymphohistiocytosis</i>	
Ömer Devocioğlu	
COVID-19 ve Koagülopati.....	S53
<i>COVID-19 and Coagulopathy</i>	
Ayşegül Ünüvar	
COVID-19 ve Hemoglobinopatiler.....	S63
<i>COVID-19 and Hemoglobinopathies</i>	
Ali Fettah, Zeynep Karakaş	
COVID-19 Enfeksiyonlarında İmmün Plazma Tedavisi ve Sonuçları	S68
<i>Convalescent Plasma Treatment and Results in COVID-19 Infections</i>	
Hüseyin Saffet Beköz, Hülya Bilgen, Seniye Sema Anak	

COVID-19 Pandemi Döneminde Diş Hekimliği Uygulamaları	S78
<i>Dental Practices During COVID-19 Pandemic</i>	
Nursen Topcuoğlu	
COVID-19 Sürecinde İbuprofen ve Diğer Nonsteroidal Antienflamatuvar İlaçların Kullanımının Güvenirliliği	S88
<i>COVID-19 and Safety of Ibuprofen and Other a Non-steroidal Antiinflammatory Drugs</i>	
F. İlkay Alp Yıldırım, M. Sedef Erdal	
Viral Pandemics as Possible Psycho-immunological Causes of Psychiatric Symptoms: From Past to Present	S92
<i>Psikiyatrik Belirtilerin Olası Psikoimmünolojik Nedenleri Olarak Geçmişten Günümüze Viral Pandemiler</i>	
Hasan Mervan Aytaç, Sacide Pehlivan	
COVID-19 Pandemisi ve Dünyada Onkolojide Etkileri	S99
<i>COVID-19 Pandemia: Global Consequences for Oncology</i>	
Rejin Kebudi	
COVID-19 Patogenezinde Pulmoner İntravasküler Koagülasyon ve Tedavi Önerileri	S106
<i>Pulmonary Intravascular Coagulation Pathogenesis in COVID-19 and Treatment Recommendations</i>	
Faik Sarıalioğlu, Fatma Burcu Belen Apak	